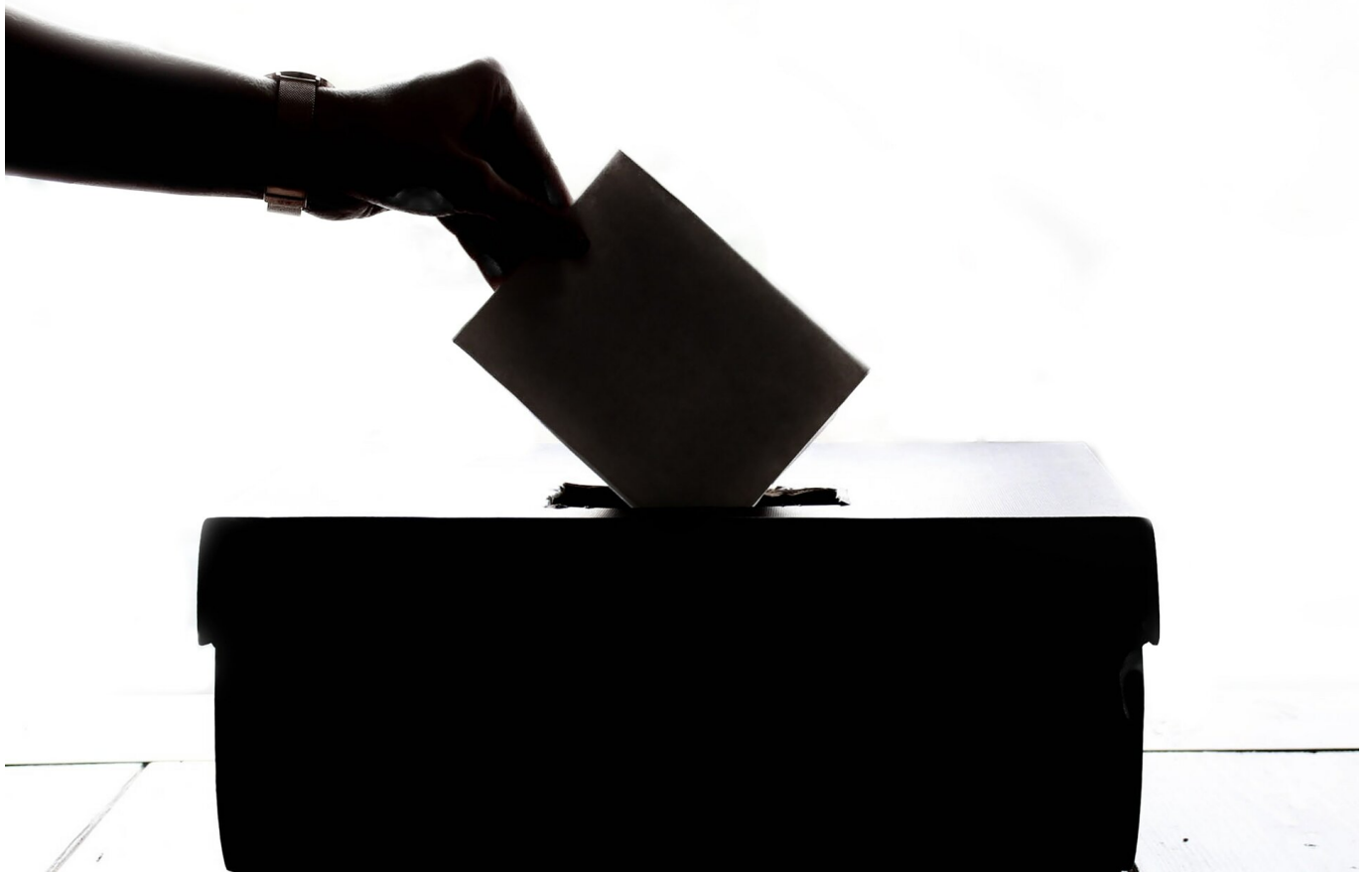

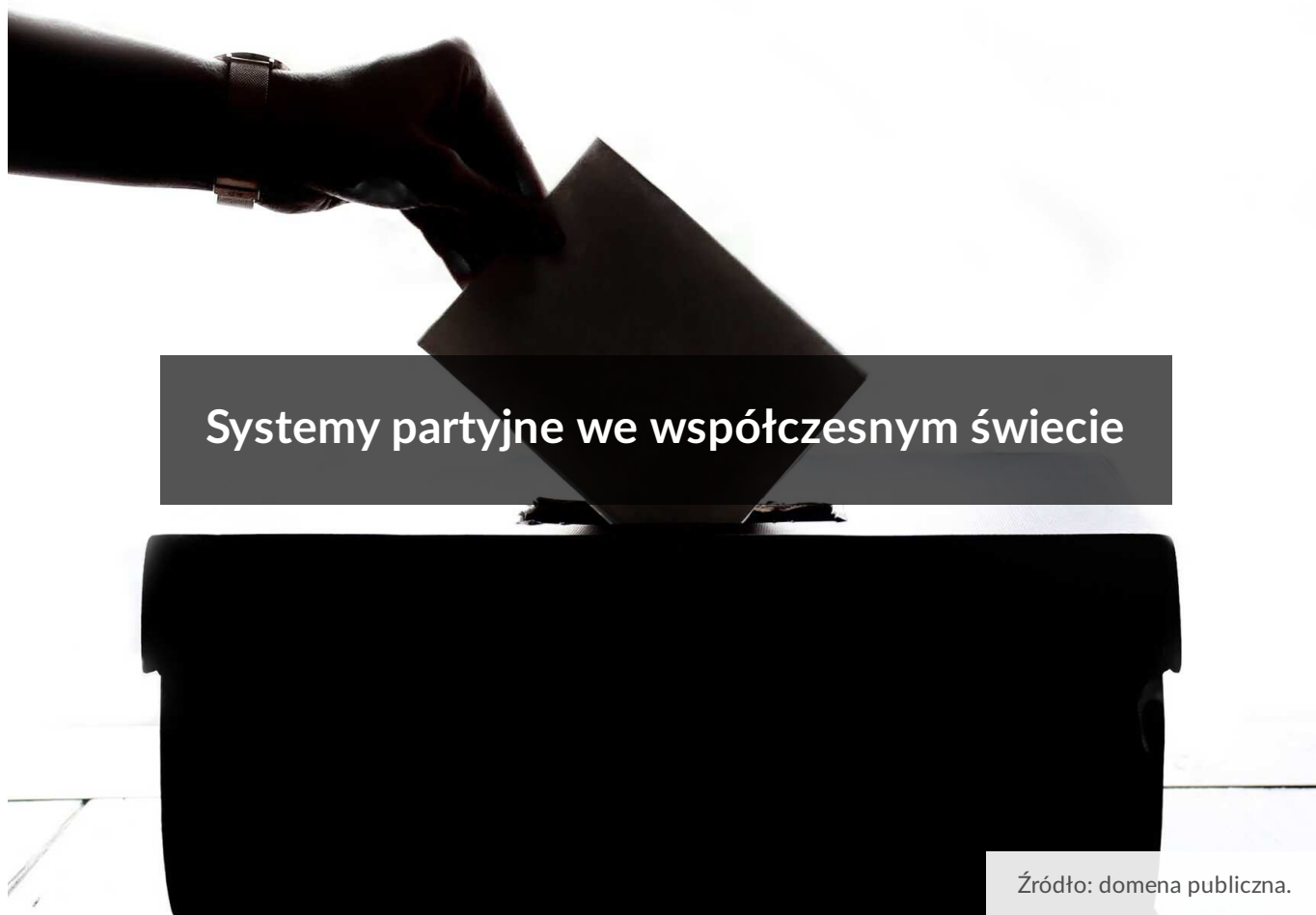
Systemy partyjne we współczesnym świecie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Ryszard Herbut, *System partyjny*, [w:] *Encyklopedia politologii*, t. 3, red. Marek Żmigrodzki, Kraków 1999, s. 251.
- Źródło: Wojciech Rafałowski, *Politologiczne i socjologiczne teorie fragmentacji systemów partyjnych: Od izolacji do interakcji*, „Studia Socjologiczne” 2013, t. 3, s. 210.
- Źródło: *Wyniki wyborów do Bundestagu w Niemczech w latach 1994–2013: Partie, które utworzyły rząd w wyniku wyborów*, dostępny w internecie: parties-and-elections.eu [dostęp 26.03.2020 r.].

- Źródło: Tomasz Mickiewicz, *System wielopartyjny i strategiczne zachowania wyborców*, „Ehtos” 1993 r., dostępny w internecie: dlibra.kul.pl [dostęp 26.03.2020 r.].
- Źródło: Łukasz Jakubiak, *System partyjny Francji*, „System partyjny państw Unii Europejskiej” 2010 r., dostępny w internecie: ruj.uj.edu.pl [dostęp 26.03.2020 r.].

Systemy partyjne we współczesnym świecie

Źródło: domena publiczna.

Jednym z najważniejszych wyznaczników systemu demokratycznego jest zasada pluralizmu politycznego. Jest ona scharakteryzowana jako prawo do funkcjonowania na równych zasadach partii politycznych oraz organizacji społecznych o różnych programach i reprezentujących interesy różnych grup. Wszystkie są równe wobec prawa. Równocześnie współczesne demokracje oparte są na rywalizacji lub kooperacji partii politycznych, funkcjonujących w określonych warunkach społecznych i gospodarczych. Wpływ na ich wzajemne relacje ma poziom poparcia, program polityczny i możliwość – bądź jej brak – wpływu na władzę czy wzajemną współpracę. W politologii wzajemne relacje pomiędzy partiami politycznymi funkcjonującymi w określonym środowisku politycznym nazywane są systemem partyjnym.

Twoje cele

- Zdefiniujesz pojęcie systemu partyjnego.
- Ocenisz rolę wyborów w kształtowaniu systemu partyjnego.
- Przeanalizujesz różne typologie systemów partyjnych.
- Scharakteryzujesz czynniki wpływające na kształt systemu partyjnego.

Przeczytaj

Pojęciem **systemu partyjnego** określamy mechanizm współdziałania lub **rywalizacji wszystkich partii politycznych** działających legalnie w państwie oraz ich próby zdobycia wpływu na podejmowane w nim **decyzje polityczne**. Wchodzące w skład systemu partyjnego ugrupowania polityczne muszą akceptować zasady jego funkcjonowania, wynikające z systemu politycznego, gwarantowanego ustawą zasadniczą. Nie muszą ich jednak afirmować.

Istotą systemu partyjnego jest:

((Ryszard Herbut

System partyjny

układ wzajemnych powiązań partii politycznych na różnych poziomach systemu politycznego (wyborczym, parlamentarnym, organizacyjnym, transnarodowym), określany mianem rywalizacyjno-kooperacyjnego, który ma służyć optymalizacji procesu artykulacji, przenoszenia i realizacji określonych interesów społecznych w ramach publicznego procesu decyzyjnego.

Źródło: Ryszard Herbut, *System partyjny*, [w:] *Encyklopedia politologii*, t. 3, red. Marek Żmigrodzki, Kraków 1999, s. 251.

Charakteryzując system partyjny, trzeba również wziąć pod uwagę jego format, czyli liczbę partii **relevantnych** wchodzących w skład systemu. Relevantność partii określana jest przez poziom poparcia wyborczego, potencjał koalicyjny (możliwość wchodzenia w koalicje rządowe) oraz potencjał szantażu politycznego (możliwość blokowania decyzji partii lub koalicji rządzącej). Mechanizm systemu partyjnego to natomiast wszelkie relacje wpływające na sposób jego działania, np. rywalizacja lub **kooperacja** partii wchodzących w skład systemu. W ukształtowanych systemach partyjnych interakcje zachodzące między ugrupowaniami powinny być utrwalone. Podział na lewicę, prawicę i centrum powinien być klarowny. Wyborca również musi mieć jasność, które z partii systemu mogą wejść ze sobą w koalicje rządowe na zasadzie wspólnego programu lub z przyczyn pragmatycznych. System partyjny może być też rozpatrywany na płaszczyźnie rządowej. Oznacza to, że partie rywalizujące ze sobą w wyborach mogą współpracować w parlamencie, realizując pozytywne i właściwe z punktu widzenia interesów państwa i obywateli zadania. Współczesne systemy partyjne charakteryzują się następującymi cechami:

Wskaż cechy wpływające na relewantność partii politycznej w państwie demokratycznym i oceń znaczenie małych partii dla stabilności systemu politycznego.

Podobnie jak zinstytucjonalizowane partie polityczne są elementem koniecznym do funkcjonowania systemu politycznego, tak zinstytucjonalizowany system partyjny jest gwarantem stabilności systemu politycznego. O zinstytucjonalizowanym systemie partyjnym mówimy wtedy, gdy partie wchodzące w skład systemu współpracują ze sobą w sposób określony i ustrukturyzowany. Oznacza to rutynowe, przewidywalne i stabilne relacje między partiami politycznymi. Instytucjonalizację systemu partyjnego charakteryzują cztery aspekty.

Scharakteryzuj i oceń znaczenie instytucjonalizacji systemu partyjnego dla stabilności państwa.

Słownik

system partyjny

układ wszystkich partii politycznych, stowarzyszeń i związków zawodowych; jedna z trzech kategorii systemów w politologii, pozostałe dwa to system polityczny i system wyborczy

relewancja partii politycznej

znaczenie danej partii dla systemu politycznego wynikająca z wielkości jej poparcia wyborczego i zdolności wchodzenia w koalicje

alternacja władzy

wymiana władzy, zmiana koalicji lub partii rządzącej

rywalizacja polityczna

walka partii politycznych o wpływ na rząd i o możliwość realizowania własnych programów wyborczych

kooperacja

współpraca partii politycznych, bez względu na ich program i ideologię, która pozwala realizować zadania w ważnych dla państwa i obywateli obszarach

decyzja polityczna

nieprzypadkowy i nielosowy wybór jednego działania ze zbioru działań politycznych; jest to akt świadomy i ukierunkowany; decyzje polityczne połączone są z aktywnością grup, które wywierają wpływ na władzę publiczną

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją i wykonaj ćwiczenia.

Rywalizacyjne systemy partyjne

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PHX11Y3jX>

1

System partyjny:

- liczba partii uczestniczących w rywalizacji, a jednocześnie ich rozmiar określany przez wskazanie na procent uzyskanych głosów wyborczych i/lub procent kontrolowanych miejsc w parlamencie;
- sposób, w jaki partie ze sobą rywalizują, obierając konfrontacyjny bądź kooperacyjny styl działania;
- poziom wyborczy: dążenie partii do przechwycenia jak największej liczby głosów elektoratu (maksymalizacja zysków wyborczych) przy wykorzystaniu określonej strategii wyborczej (często konfrontacyjnej);
- poziom koalicyjny: umiejętności liderów partyjnych związane z przygotowaniem strategii kooperacyjnych, które ułatwiają sformułowanie gabinetu koalicyjnego.

2

Umiejętność przechwycenia jak największej liczby głosów elektoratu jest dla każdej partii istotnym elementem działalności.

Domena publiczna.

3

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PHX11Y3jX>

Systemy partyjne można dzielić wedle określonych kryteriów. Jednym z nich jest kryterium rywalizacji.

4

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PHX11Y3jX>

Kryterium rywalizacji:

- system nierywalizacyjny – istnieje tylko jedna partia polityczna (system monopartyjny, państwo niedemokratyczne), czasem jest ich więcej, ale ze względów ideologicznych i systemowych możliwość alternacji władzy została wykluczona;

- system rywalizacyjny – oparty na utrzymaniu zasady alternacji władzy (zmiana ekipy rządzącej) przez wybory powszechne; państwo demokratyczne.

5

Polska jest przykładem państwa demokratycznego.
Domena publiczna.

6

Kuba jest przykładem państwa z systemem monopartyjnym.
Domena publiczna.

"A LIVE JACKASS KICKING A DEAD LION."

And such a Lion! and such a Jackass!

„Żywy osioł kociący martwego lwa.” Wizerunek osła w tej pozycji na długo utrwał się jako nieoficjalny symbol Partii Demokratycznej w USA. Thomas Nast, domena publiczna.

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PHX11Y3jX>

- **System dwupartyjny** – występują dwie partie polityczne, dominujące w procesie przetargów politycznych i dysponujące wyłącznością, jeżeli chodzi o tworzenie gabinetów. Z reguły powstają czysto jednopartyjne gabinety, mające oparcie w większości parlamentarnej. Przykłady: Wielka Brytania, Stany Zjednoczone.
- **System dwuipółpartyjny** – oprócz dwóch dużych partii politycznych występuje trzecia, mniejsza i znacznie słabsza. Partia mała ma spory wpływ

na tworzenie gabinetu, gdyż dopełnia jedną z dużych partii i w ten sposób umożliwia jej tworzenie gabinetu. Żadna z dużych partii nie zdobywa większości absolutnej w parlamencie i nie ma tradycji tworzenia gabinetów mniejszościowych. Przykład: Austria w latach 1983–1986.

- **System wielopartyjny z partią dominującą**, która zajmuje szczególną pozycję w ramach systemu partyjnego, co wynika z jej siły wyborczej. Partia dominująca dysponuje znacznie większym stanem posiadania mandatów niż następna w kolejności partia polityczna. Jest niezbędna do stworzenia gabinetu koalicyjnego lub jednopartyjnego opartego na koalicji parlamentarnej.
- **System wielopartyjny bez partii dominującej** – zdobycze wyborcze większych partii politycznych są zbliżone i żadna z nich nie dysponuje znaczącą większością w parlamencie. Powstają gabinety koalicyjne o zróżnicowanej konfiguracji partyjnej, gdyż układ powiązań międzypartyjnych jest dość płynny.

Koalicja wyborcza jest to porozumienie partii politycznych i organizacji związkowych zawierane w celu współdziałania lub współtworzenia list wyborczych.

Platforma Obywatelska RP, CC BY-SA 2.0.

{alt@Zdjęcie przedstawia Liderów Koalicji Europejskiej: od lewej strony: Włodzimierz Czarzasty, Marek Kossakowski, Grzegorz Schetyna, Katarzyna Lubnauer, Władysław Kosiniak-Kamysz.}

10

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/PHX11Y3jX>

- **System partii predominującej** – jedna partia w kolejnych czterech elekcjach zdobywa absolutną większość głosów lub też „wygodną” większość głosów w przypadku krajów, w których istnieje tradycja tworzenia gabinetów mniejszościowych, i tworzy samodzielne gabinety.
- **System dwupartyjny** – jak w typologii Blondela.
- **System wielopartyjny umiarkowanie spolaryzowany** – mniej niż pięć partii politycznych, a różnice ideologiczne i programowe między nimi są umiarkowane, co decyduje o możliwości wypracowania konsensusu społecznego oraz stosowania negocyjnego stylu prowadzenia polityki. Nie istnieją partie antysystemowe. Dwa pola rywalizacji – lewica i prawica. Partie próbują opanować centrum.
- **System wielopartyjny ekstremalnie spolaryzowany** – występuje więcej niż pięć partii i rywalizują one w ramach

„rozszerzonej” przestrzeni politycznej.
Opinia publiczna jest bardzo
zróżnicowana ideologicznie
(ekstremalna lewica/ekstremalna
prawica). Istnieje silny blok partii
zajmujących centrum. Występują duże
partie antysystemowe.

Ćwiczenie 1

Porównaj kryteria charakteryzujące różne sposoby opisu systemów partyjnych.

Ćwiczenie 2

Wskaż różnice w postrzeganiu cech systemów partyjnych u dwóch klasyków politologii.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Wojciech Rafałowski

Politologiczne i socjologiczne teorie fragmentacji systemów partyjnych: Od izolacji do interakcji

O liczbie partii w systemie można mówić na wielu poziomach. Na poziomie społeczeństwa i organizacji można analizować liczbę zarejestrowanych ugrupowań, brać pod uwagę ich relatywną wielkość ze względu na liczbę członków czy lokalnych organizacji. Społeczny wymiar systemu partyjnego to także liczba głosów oddawanych na poszczególne komitety w wyborach różnych szczebli, w szczególności tych do parlamentu krajowego. Na poziomie parlamentu liczba głosów ma znaczenie przede wszystkim legitymizacyjne. Podstawowa dla siły przetargowej partii na arenie parlamentarnej jest liczba mandatów.

Źródło: Wojciech Rafałowski, *Politologiczne i socjologiczne teorie fragmentacji systemów partyjnych: Od izolacji do interakcji*, „Studia Socjologiczne” 2013, t. 3, s. 210.

Wskaż, czym uwarunkowane jest znaczenie partii w ramach systemu partyjnego.

☐ liczbą zarejestrowanych ugrupowań

☐ liczbą mandatów w parlamencie

☐ wielkością poparcia wyborczego

☐ wiekiem członków i zwolenników partii

☐ liczbą członków

Zapoznaj się z materiałem źródłowym i wykonaj polecenie.

Partia polityczna		Liczba uzyskanych mandatów				
	1994	1998	2002	2005	2009	2013
CDU/CSU	294	245	248	226	239	311
SPD	252	298	251	222	146	192
FDP	47	43	47	61	93	0
Lewica	30	36	2	54	76	64
Związek 90/Zieloni	49	47	55	51	68	63
Razem	672	669	603	614	622	630

Źródło: Wyniki wyborów do Bundestagu w Niemczech w latach 1994–2013: Partie, które utworzyły rząd w wyniku wyborów, dostępny w internecie: parties-and-elections.eu [dostęp 26.03.2020 r.].

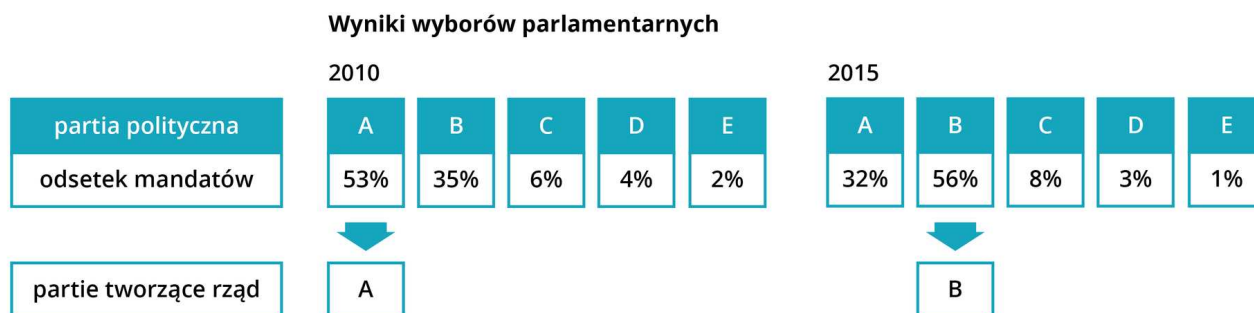
Wykorzystując podane informacje, wyjaśnij, dlaczego w RFN w 2005 i 2013 roku doszło do utworzenia tzw. wielkiej koalicji partii chadeckich i socjaldemokratycznej (CDU/CSU z SPD).

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się ze schematami i wykonaj polecenie.

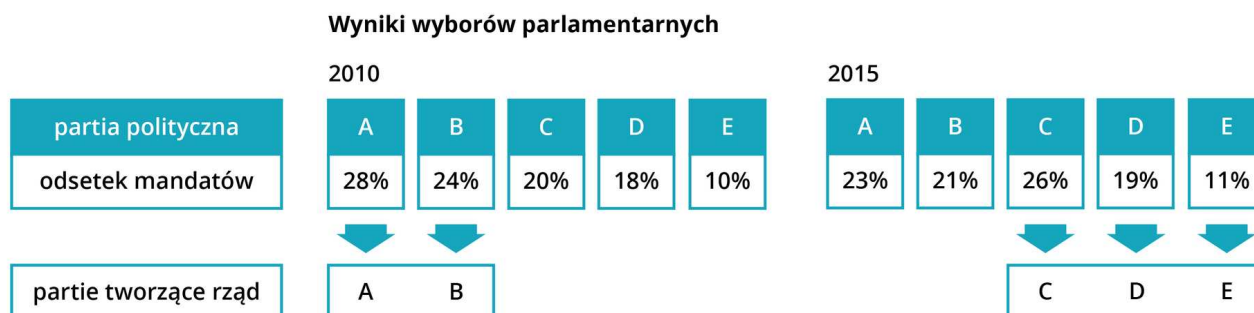
Schemat systemu partyjnego A

Oprac. na podst. *Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie, Materiały pomocnicze dla uczniów i nauczycieli*, Warszawa 2015, s. 42.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Schemat systemu partyjnego B

Oprac. na podst. *Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie, Materiały pomocnicze dla uczniów i nauczycieli*, Warszawa 2015, s. 42.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Schemat systemu partyjnego C

Wyniki wyborów parlamentarnych

	2010					2015				
partia polityczna	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E
odsetek mandatów	44%	39%	11%	4%	2%	36%	42%	15%	5%	2%
partie tworzące rząd	A		C			B		C		

Oprac. na podst. *Egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie, Materiały pomocnicze dla uczniów i nauczycieli*, Warszawa 2015, s. 42.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Podaj nazwy rodzajów systemów wielopartyjnych przedstawionych na schematach A, B i C.

Odpowiedź uzasadnij.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Tomasz Mickiewicz

System wielopartyjny i strategiczne zachowania wyborców

Należy zacząć od tego, że w systemie wielopartyjnym dochodzi po wyborach do sformowania koalicji większościowej, a jej polityka jest wypadkową programów uczestniczących w niej partii. W momencie wyborów zatem wyborca głosuje na partię, która będzie miała tylko częściowy wpływ na politykę rządu (chyba że zdobędzie tak dużą ilość głosów, że samodzielnie sformuje rząd większościowy).

Źródło: Tomasz Mickiewicz, *System wielopartyjny i strategiczne zachowania wyborców*, „Ehtos” 1993 r., dostępny w internecie: dlibra.kul.pl [dostęp 26.03.2020 r.].

Zaznacz, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W systemie wielopartyjnym po wyborach możliwe jest utworzenie rządu mniejszościowego, ale jest on najczęściej nietrwały, ponieważ potrzebne jest doraźne budowanie koalicji parlamentarnych.	☐	☐
W wyniku wyborów w systemie wielopartyjnym jedna partia uzyskuje bezwzględną większość głosów i tworzy rząd.	☐	☐
W systemie wyborczym polityka rządu jest oparta na programie partii, która wygrała wybory.	☐	☐
Wyborca w systemie wielopartyjnym nie ma pewności, że partia na którą głosuje, będzie w pełni realizowała program wyborczy.	☐	☐

Materiały źródłowe do ćwiczenia 5

Źródło I

Wielka Brytania – wybory parlamentarne 2015

Partia	% głosów	mandaty	% mandatów
Partia Konserwatywna	36,9	331	50,9
Partia Pracy	30,4	232	35,7
Partia Niepodległości (UKIP)	12,6	1	0,2
Liberalni Demokraci	7,9	8	1,2
Szkocka Partia Narodowa	4,7	56	8,6
Partia Zielonych Anglii i Walii	3,8	1	0,2
Demokratyczna Partia Unionistów	0,6	8	1,3
Partia Walijska – Plaid Cymru	0,6	3	0,4
Sinn Féin (SF)	0,6	4	0,6
Socjaldemokratyczna Partia Pracy	0,3	3	0,5
Ulsterska Partia Unionistów	0,4	2	0,3
Niezależni	0,1	1	0,2
Inne	1,1	–	–
RAZEM:	100,0	650	100,0

Źródło II

Wielka Brytania – wybory parlamentarne 2017

Partia	% głosów	mandaty	% mandatów
Partia Konserwatywna	42,4	318	48,9
Partia Pracy	40,0	262	40,3
Liberalni Demokraci	7,4	12	1,8
Szkocka Partia Narodowa	3,0	35	5,4
Partia Niepodległości (UKIP)	1,8	–	–
Partia Zielonych Anglii i Walii	1,6	1	0,2
Demokratyczna Partia Unionistów	0,9	10	1,5
Sinn Féin (SF)	0,7	7	1,1
Partia Walijska – Plaid Cymru	0,5	4	0,6
Socjaldemokratyczna Partia Pracy	0,3	–	–
Ulsterska Partia Unionistów	0,3	–	–

Partia	% głosów	mandaty	% mandatów
Inne	1,1	1	0,2
RAZEM:	100,0	650	100,0

Źródło: Oprac. własne na podst. BBC, *England results*, bbc.com.

Ćwiczenie 5

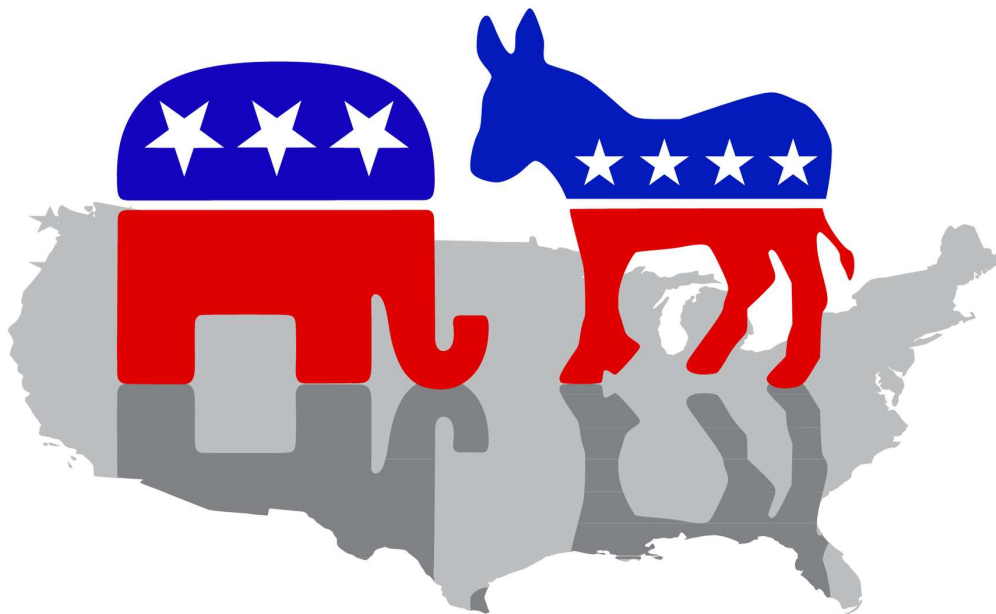

Wskaż, jaki system partyjny ukształtował się w Wielkiej Brytanii. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do danych liczbowych.

Ćwiczenie 6

Przyjrzyj się ilustracji i wykonaj polecenie.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Rozstrzygnij, czy w Stanach Zjednoczonych ukształtował się wielopartyjny system wyborczy.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Łukasz Jakubiak

System partyjny Francji

Partie, które wyraźnie akcentują odrębność programową i organizacyjną, ulegają natomiast stopniowej marginalizacji, mierzonej przede wszystkim malejącą liczbą mandatów w izbie niższej parlamentu. Należy przy tym uwzględnić charakterystyczne dla systemu politycznego V Republiki zjawisko prezydencjalizacji partii politycznych wynikające z prymatu wyborów prezydenckich nad parlamentarnymi. W ostatnich latach przyczyniło się ono do zmodyfikowania kształtu systemu partyjnego w kierunku dominacji jedynie dwóch formacji, usytuowanych po przeciwnych stronach sceny politycznej. W dalszej perspektywie może to doprowadzić do wykrystalizowania się systemu dwupartyjnego, w którym rola ugrupowań centrowych oraz zajmujących pozycje skrajne pozostanie na szczeblu ogólnokrajowym praktycznie niezauważalna, a układ partyjny w Zgromadzeniu Narodowym ulegnie dalszej polaryzacji.

Źródło: Łukasz Jakubiak, *System partyjny Francji*, „System partyjny państw Unii Europejskiej” 2010 r., dostępny w internecie: ruj.uj.edu.pl [dostęp 26.03.2020 r.].

Rozstrzygnij, czy wybory prezydenckie mają znaczący wpływ na kształt systemu partyjnego we Francji.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z materiałem źródłowym i wykonaj polecenie.

Oficjalne wyniki wyborów parlamentarnych w 2019 r. w Polsce podane przez PKW (frekwencja 61,74%):

Ogólny wynik procentowy

ugrupowanie : PIS/Zjednoczona Prawica

procent_głosów : 43.59

ugrupowanie : Koalicja Obywatelska

procent_głosów : 27.40

ugrupowanie : Lewica

procent_głosów : 12.56

ugrupowanie : Kukiz'15 + PSL

procent_głosów : 8.55

ugrupowanie : Konfederacja/Korwin i Narodowcy

procent_głosów : 6.81

Koalicja Obywatelska – PO, Nowoczesna, Samorządowcy

Lewica – SLD, Wiosna, Razem

Oprac. na podst. *Wybory parlamentarne 2019: Oficjalne wyniki*, „Dziennik Gazeta Prawna”, gazetaprawna.pl.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Rozstrzygnij, czy w systemie wielopartyjnym możliwe jest stworzenie jednopartyjnego rządu większościowego.

Rozstrzygnięcie:

tak

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Systemy partyjne we współczesnym świecie

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VII. Rywalizacja o władzę.

Uczeń:

4) przedstawia systemy partyjne w państwach niedemokratycznych – monopartyjny, partii hegemonicznej; wykazuje, że w państwach tego typu mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia;

5) przedstawia na przykładach poszczególnych państw systemy partyjne w państwach demokratycznych: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbitcia wielopartyjnego, kooperacji partii.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- definiuje pojęcie systemu partyjnego;
- przedstawia cechy charakteryzujące relewantność partii politycznych;
- ocenia znaczenie rywalizacji i kooperacji dla instytucjonalizacji systemu partyjnego;
- uzasadnia znaczenie poparcia wyborczego dla siły ugrupowania w systemie partyjnym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- mapa myśli;
- analiza tekstu naukowego;
- kula śniegowa.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Metoda kuli śnieżnej. Uczniowie mają za zadanie stworzyć definicję pojęcia *system partyjny*.

- Uczniowie indywidualnie opracowują odpowiedź na zadane pytanie.
- Łączą się w pary, porównują swoje propozycje i spisują na osobnej kartce listę swoich wspólnych rozwiązań.
- Następnie gromadzą się w czwórkach i w podobny sposób konfrontują swoje stanowiska, a zebrane rozwiązania zapisują na nowej kartce. Odpowiedzi wraz z argumentami zostają zapisane na forum całej klasy.

2. Po wykonaniu zadania i ustaleniu przez uczniów definicji zostaje ona zweryfikowana i w razie potrzeby uzupełniona przez nauczyciela. Przedstawione zostają temat i cele lekcji.

Faza realizacyjna

1. Po wspólnym uzgodnieniu definicji za pomocą mapy myśli scharakteryzowane zostają cechy współczesnych systemów partyjnych.

2. Uczniowie poproszeni są o znalezienie fragmentów tekstów Sartoriego i Blondela.

3. Po przeanalizowaniu tekstów klasa ma wskazać podobieństwa i różnice między teoriami obu politologów. Ich definicje zostają zapisane w formie tabeli na tablicy.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie podczas burzy mózgów zastanawiają się, jakie znaczenie we współczesnym świecie mają systemy partyjne.
2. Wybrana osoba podsumowuje dyskusję, tworząc na tablicy notatkę charakteryzującą funkcję systemów partyjnych.

Praca domowa:

Uczniowie poproszeni są o przygotowanie dwóch przykładów kształtowania się systemów partyjnych w państwach europejskich.

Materiały pomocnicze:

Andrzej Antoszewski, Ryszard Herbut, *Demokracje zachodnioeuropejskie*, Wrocław 2008.

(red.) Marek Bankowicz, Beata Kosowska-Gąstoł, *Systemy polityczne, Podręcznik akademicki*, Kraków 2019.

Katarzyna Sobolewska-Myślik, *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa 2004.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Prezentację multimedialną uczniowie mogą wykorzystać jako podsumowanie/uzupełnienie pracy uczniów z tekstami naukowymi.